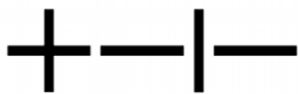

L'adob que fecunda la terra Tàpies (1958-1988)

08.10.2022 - 30.04.2023

Fundació Antoni Tàpies
Departament de Comunicació
Daniel Solano
t. +34 667 060 753
press@ftapies.com
Carrer Aragó, 255, Barcelona
www.fundaciotapies.org

Sumari

- Nota
- Biografia
- Llista d'obres
- Activitats relacionades
- Material gràfic per a la premsa
- Patrocinadors i col·laboradors

L'adob que fecunda la terra. Tàpies (1958-1988)

Exposició | 08.10.2022 - 30.04.2023

Comissariat: Núria Homs

Inauguració: dissabte, 8 d'octubre del 2022, a les 11.00 h.

Antoni Tàpies va desenvolupar la seva obra a la perifèria dels centres de producció artística. Des de la seva realitat local allunyada de la modernitat, Tàpies va bastir una obra rebel i contestatària a partir de les deixalles de la societat de consum, les quals llençava als ulls de l'espectador amb la intenció de sacsejar-li la consciència. Si bé se l'ha etiquetat sovint d'informalista i d'abstracte, aquesta noció no és del tot exacta: el seu discurs s'inscriu en la voluntat d'una nova generació d'artistes que a finals de la dècada de 1950 buscaven altres formes d'adreçar la realitat. Bruce Conner, a la costa oest dels Estats Units, des d'un San Francisco que havia pres el relleu de Nova York com a centre del moviment Beat –que Tàpies sentia proper–, utilitzava l'estratègia de l'assemblatge amb la mateixa finalitat: objectes trobats, eliminats dels seus contextos quotidians, eren assemblats per crear noves constel·lacions de significats. La seva realització cinematogràfica, de la qual la Fundació mostra ara una selecció representativa de nou pel·lícules, va estar directament influïda pel seu treball amb l'assemblatge: a partir de metratge trobat i de la pràctica del muntatge Conner va articular un discurs crític amb la societat nord-americana i amb les pràctiques del món de l'art.

L'adob que fecunda la terra. Tàpies (1958-1988) se centra en el període comprès entre finals de la dècada de 1950 i finals de la de 1980, i mostra el pas i la convivència entre les pintures matèriques, els objectes i els vernissos.

Cap al 1958, Tàpies va irrompre en els cercles artístics internacionals amb les anomenades pintures matèriques, unes obres de superfícies opaques amb aparença de mur, pintades en una gamma de colors limitada en què destaquen el gris, el marró i l'ocre, amb què va assolir la maduresa del seu art. En aquestes obres ressonen fenòmens propis d'aquell moment com ara l'impacte de la bomba atòmica i les noves descobertes de la física, l'interès per l'art dels nens i dels malalts mentals, la fascinació per l'art dels anomenats pobles primitius, i l'atenció a aquells elements de la realitat immediata més descuidats i pobres.

Sota la influència de Marcel Duchamp, Tàpies mirava d'ampliar la noció de realisme pròpia del segle XIX, i a la dècada de 1960 va augmentar de forma exponencial el seu treball amb objectes com una extensió del primitivisme de les pintures matèriques cap a tot allò no-industrial, no-dissenyat ni racionalitzat. Hi ha una actitud política i de rebel·lia en voler donar valor a materials, objectes i imatges tradicionalment menyspreats per la societat.

A les matèries i els objectes s'hi van afegir, a partir de finals de la dècada de 1970, unes obres més lluminoses en què el vernís pren més visibilitat, a vegades juntament amb la matèria o amb objectes. El vernís no era un material nou en la pràctica artística de Tàpies, sinó que és consubstancial a les pintures matèriques, ja que Tàpies el feia servir com a base de la pols de marbre, la sorra, els pigments i altres materials. A vegades, Tàpies rascava la matèria i deixava a la vista el vernís del fons, que aleshores formava part de la composició; d'altres, quedava amagat sota el gruix de la matèria i era un element simplement estructural. Però a la dècada de 1980 el vernís pren protagonisme i ofereix unes transparències que fan de contrapès a l'opacitat dels murs. En els vernissos s'hi continuen trobant aquelles imatges relatives a parts del cos o a aspectes de la vida considerats baixos i repulsius.

Hi ha un vessant indubtablement espiritual en tota l'obra de Tàpies que es desplega en paral·lel a la seva actitud de rebel·lia: en posar en valor el més simple –la palla, la pols, el caixó de fusta, les parts del cos menys atractives–, Tàpies, d'una banda, empeny i anima a la lluita, i, de l'altra, convida a la reflexió, a l'actitud meditativa i a la introspecció espiritual. Tàpies relacionava la noció de matèria amb el misticisme medieval, i des d'aquesta perspectiva l'entenia com a màgia i alquímia: l'artista adopta el paper del mag o del prestidigitador que, a través d'uns trucs, transforma la matèria, tal com faria un alquimista, per convertir-la en una obra. De la mateixa manera, els vernissos expressen la unitat entre l'univers i els éssers que el componen, denoten la confluència entre matèria i esperit, i qüestionen la dualitat pròpia d'Occident.

Tot i que l'opacitat dels murs i la precarietat dels objectes semblen contraposar-se a la lluminositat dels vernissos, aquestes obres segueixen una mateixa lògica: la revalorització de les coses primeres, naturals i ordinàries, aquelles que la societat rebutja o amaga vergonyosament, però que per Tàpies no només estan dotades d'espiritualitat sinó que sobretot són on es troba l'origen i la força de la vida, l'adob que fecunda la terra.

Biografia

Antoni Tàpies (Barcelona, 1923-2012)

Inicia els seus tempteigs artístics durant la llarga convalescència d'una malaltia pulmonar. La creixent dedicació al dibuix i a la pintura l'empenyen a abandonar els estudis universitaris de dret. A finals de la dècada de 1940 ja exposa les seves obres, de marcada personalitat, que el destaquen en la panoràmica artística del moment. És cofundador de la revista *Dau al Set* (1948). Influït per Miró i Klee incrementa aleshores el factor iconogràfic i la temàtica màgica. De mica en mica incorpora elements geometritzants i estudis de color que desemboquen en un interès per la matèria, el qual es tradueix en teles de textura intensa i de grans possibilitats expressives i comunicatives.

Amb aquestes obres Tàpies assoleix, cap a la meitat de la dècada de 1950, el reconeixement internacional. A partir de la dècada de 1960 seixanta incorpora nous elements iconogràfics (signes d'escriptura, elements antropomòrfics, petjades i signes que al·ludeixen a la realitat de Catalunya) i procediments tècnics (noves superfícies, ús d'objectes quotidians i del vernís).

El llenguatge pictòric de Tàpies ha evolucionat des d'aleshores i va donar com a resultat una creació plàstica diversificada i productiva admirada arreu del món. La seva obra s'ha exposat al Museum of Modern Art i al Solomon R. Guggenheim Museum de Nova York, al Museum of Contemporary Art de Los Angeles, a l'Institute of Contemporary Arts i a la Serpentine Gallery de Londres, a la Neue Nationalgalerie de Berlín i a la Kunsthaus de Zurich, al Musée d'Art moderne de la Ville de Paris, al Jeu de Paume i al Centre Pompidou de París, al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid, a l'Institut Valencià d'Art Modern de València i al Museu d'Art Contemporani de Barcelona, entre molts altres.

Paral·lelament a la seva activitat artística, Antoni Tàpies va desenvolupar una tasca d'escriptor que va donar lloc a diverses publicacions: *La pràctica de l'art* (1970), *L'art contra l'estètica* (1974), *Memòria personal* (1977), *La realitat com a art* (1982), *Per un art modern i progressista* (1985), *Valor de l'art* (1993) i *L'art i els seus llocs* (1999).

Antoni Tàpies va crear la Fundació Antoni Tàpies el 1984 amb l'objectiu de promoure l'estudi i el coneixement de l'art contemporani, posant una atenció especial a l'anàlisi del seu paper en la formació de la consciència de l'home modern.

Podeu consultar la biografia d'Antoni Tàpies centrada en el període entre els anys 1958 i 1988 al web <https://fundaciotapies.org/biografia/>

Llista d'obres:

1

ANTONI TÀPIES

Composició amb sorra blanca. N. LXXX, 1958

Procediment mixt sobre tela

162 × 97 cm

Fundació Suñol, Barcelona

La incertesa del present que va viure Europa després de la Segona Guerra Mundial va afavorir l'aparició d'una certa nostàlgia envers tot el que fos primitiu i arcaic. No era sinó una manera de fugir d'una realitat que no agradava. Els artistes intentaven fer un art diferent, que tingués la funció alliberadora que havia tingut la religió en altres èpoques. Amb les pintures matèriques, Tàpies pugnava per trobar un art que trenqués amb els cànons estètics establerts, amb les limitacions dels gèneres artístics tradicionals i amb la dualitat matèria-forma. En aquestes obres, la qualitat (en aquest cas, una superfície de sorra blanca) i els accidents de la matèria (arrugues, solcs, protuberàncies) es combinaven per al·ludir a la realitat a partir de la capacitat expressiva dels materials, de manera que evocessin imatges en la ment de l'espectador, com ara una paret, una platja, un desert, la neu...

2

ANTONI TÀPIES

Forma negra sobre quadrat gris, 1960

Procediment mixt sobre tela

162 × 162 cm

Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

L'obra de maduresa de Tàpies va associada a la idea de mur. El caràcter mural de les pintures matèriques permet una pluralitat de lectures: el mur és la tàpia que nega l'accés o que impedeix de veure'n a través, també és la paret que reflecteix el pas del temps, o el lloc sobre el qual s'inscriuen els grafitis. Però, abans de tot, el mur és l'*alter ego* de l'artista, amb el qual queda identificat pel cognom.

3

ANTONI TÀPIES

Pintura rosa i blava, 1959

Procediment mixt sobre tela

162 × 97 cm

Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

Tàpies pretenia que l'espectador percebéss la matèria en un estat de moviment i canvi constant. Per tant, no és tan important percebre o identificar les formes que hi inscrivía, sinó l'existència d'un ésser o objecte en trànsit de formació o

deformació. En aquesta obra la distinció entre matèria i forma no és definida. Les uneix una relació de contigüitat i semblança que, fins a cert punt, les fa indiferenciables.

4
ANTONI TÀPIES
Blau emblemàtic, 1971
Procediment mixt sobre fusta
162 × 130 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

En aquesta obra hi apareix un núvol flotant sobre un fons blau. El núvol és una cosa que “és”, però que al mateix temps “no és”, que es troba en canvi continu i forma part del blau del fons. Alguns estudiosos de l’obra de Tàpies, com ara José Luis Barrio-Garay, han interpretat que la A significaria el principi de totes les coses, i la B la relació entre els quatre elements. Així, doncs, aquesta pintura diria d’una manera emblemàtica que tot és u.

5
ANTONI TÀPIES
Ocre i taques blaves, 1972
Procediment mixt sobre tela
130 × 162 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

En l’obra de Tàpies hi apareixen sovint una sèrie d’imatges que es van repetint en diferents èpoques, com ara parts del cos (boques, orelles, peus...) o objectes quotidians (cadires, portes, llits...), però també coses intangibles (pluja, empremtes, ombres...). En aquesta obra la pluja, que té un sentit simbòlic de fertilització, cau sobre el que sembla un cos femení que s’endevina sobre una superfície terrosa envoltada de la representació d’altres parts del cos; a la vegada, el trencat i el símbol de l’infinít donen una dimensió còsmica, universal al conjunt.

6
ANTONI TÀPIES
Pintura lligada, 1964
Procediment mixt sobre tela
100 × 81 cm
Col·lecció particular, Barcelona

Una de les estratègies per ampliar la noció de realitat era convertir la pintura en un objecte, com passa amb aquesta pintura lligada, que sobrepassa la bidimensionalitat i adopta un caràcter gairebé escultòric, objectual.

7
ANTONI TÀPIES
Quatre forats, 1963
Procediment mixt sobre tela
100 × 81 cm
Col·lecció particular

8
ANTONI TÀPIES
Roig i negre amb zones arrencades, 1963-1965
Procediment mixt sobre tela
162,5 × 162,5 cm
Col·lecció particular

Una imatge recurrent en l'obra de Tàpies és la de la butaca. És la imatge que sembla endevinar-se en aquesta pintura. En aquest cas, però, no seria la butaca d'un entorn burgès i acomodat, sinó que es tractaria d'una butaca gastada, bruta, amb zones arrencades i que pertany a un context desfavorit; evoca el desgast, la pobresa, però també la necessitat de l'inconformisme, de la revolta i de la lluita.

9
ANTONI TÀPIES
Superfície gris-rosada amb traços negres, 1962
Procediment mixt sobre tela
193 × 130 cm
IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat Valenciana, València

10
ANTONI TÀPIES
Palla i fusta, 1969
Assemblatge sobre tela
150 × 116 × 18 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

Tàpies explicava aquesta obra en relació a un mite vèdic segons el qual una espurna del sol va saltar sobre un feix de palla portant així el foc a la Terra. D'aquesta manera un material pobre com ara la palla esdevé essencial, i Tàpies se'n servia per parlar de la importància de les coses humils i senzilles. Per l'artista la palla evoca l'origen de la força creadora i de la vida. També al·ludeix de manera simbòlica als més desafavorits que viuen en condicions precàries o privats de llibertat –els jaços d'una barraca miserable o d'una presó–. El llistó de fusta que divideix l'obra en dos suggereix la dialèctica entre contraris, la pugna i el moviment, inclosa la lluita de classes. Aquesta dualitat queda resolta amb el fons blanc, el color que representa el principi i la fi.

11
ANTONI TÀPIES
Caixa d'embalar, 1969
Objecte-assemblatge
171 × 125 × 20 cm
Col·lecció GUILLERMO CABALLERO DE LUJÁN, València

12
ANTONI TÀPIES
Gran paquet de palla, 1969
Pintura i assemblatge sobre tela
195 × 270 × 30 cm
IVAM Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat Valenciana, València

13
ANTONI TÀPIES
Cadira i roba, 1970
Objecte-assemblatge
94 × 76 × 63 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

Una altra manera d'evocar la realitat és la substitució de la pintura per un objecte. Tot i que no era una pràctica nova en la seva trajectòria, des de finals de la dècada de 1960 Tàpies va incrementar el treball amb objectes. Aquest interès renovat per l'objecte va coincidir amb l'eclosió de l'*arte povera* a Europa i del postminimalisme als Estats Units. Tanmateix, a diferència d'aquests moviments, en general Tàpies no mostrava els objectes tal com són, sinó que els imprimia el seu segell i els incorporava al seu llenguatge.

14
ANTONI TÀPIES
Fusta i finestres, 1976
Pintura sobre fusta i assemblatge
203 × 348 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

15
ANTONI TÀPIES
Blau i canya, 1973
Procediment mixt i assemblatge sobre fusta
162 × 147,5 cm
Col·lecció particular, Barcelona

16
ANTONI TÀPIES
Marc de porta i blau, 1976
Pintura i assemblatge sobre fusta
232 × 195,5 cm
Col·lecció particular, Barcelona

17
ANTONI TÀPIES
Drac, 1980
Pintura acrílica, llapis i vernís sobre fusta
89 × 146,5 cm
Col·lecció particular, Barcelona

18

ANTONI TÀPIES

Gran X amb grafismes, 1979

Pintura acrílica sobre roba muntada sobre tela

202,5 × 230,5 cm

Col·lecció particular, Barcelona

En paraules de Tàpies, “la X pot ser un signe de misteri, una incògnita, una guixada per esborrar el que hi ha a sota, per suprimir-ho, un senyal que guïï l’ull de l’espectador cap a un indret determinat del quadre” (Manuel J. Borja-Villel, “Converses amb

Antoni Tàpies, 1985-1991”, Tàpies. *Comunicació sobre el mur*. Barcelona: Fundació Antoni Tàpies; València: IVAM Centre Julio González, 1992). És un signe molt recurrent en la seva obra i, pel fet de trobar-se en representacions de cultures antigues, tenia per ell una força extraordinària.

19

ANTONI TÀPIES

Peu sobre blanc, 1981

Procediment mixt sobre fusta

162 × 97 cm

Col·lecció particular, Barcelona

El conjunt de temes que Tàpies desplejava a les obres remet sovint a allò que és desagradable, brut, fins i tot repulsiu. Objectes de la vida diària, però també parts del cos tradicionalment considerades poc atractives, com una aixella, un anus defecant, un peu, eren tractades amb la voluntat de mostrar el valor de totes les coses, encara que fossin senzilles o pobres. La imatge del peu és especialment important. La va representar

de diferents maneres, des de la representació icònica del peu fins a la petjada, passant per la representació del mitjó o de la sabata.

20

ANTONI TÀPIES

Efecte de cames en relleu, 1979

Procediment mixt sobre roba muntada sobre tela

130 × 162 cm

Col·lecció particular, Barcelona

A partir de finals de la dècada de 1970 Tàpies reprèn dos procediments que, si bé no són del tot nous en la seva obra, sí que assoleixen ara un protagonisme molt especial. El

primer d'aquests procediments consisteix a polvoritzar amb un esprai objectes ocults sota una tela, com en aquest cas, en què Tàpies treballa a partir de les cames de la seva filla Clara. El segon consisteix a tacar el llenç o bé el suport de fusta amb vernís que adopta diverses formes en ser manipulat per l'artista, però que mai no arriba a perdre el seu caràcter informe. Aquest seria el cas de *Sinuós de vernís sobre negre* (1983), exposada en aquesta mateixa sala.

21
ANTONI TÀPIES
Sinuós de vernís sobre negre, 1983
Pintura i vernís sobre fusta
195 × 170 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

22
ANTONI TÀPIES
Blanc i cadira, 1987
Procediment mixt i assemblatge sobre tela
225 × 300 cm
Col·lecció particular, Barcelona

La cadira és un motiu característic de l'obra de Tàpies. Al text "El joc de saber mirar", Tàpies la va fer servir per explicar l'univers que comprèn, des de les sabes que alimenten l'arbre fins al foc on finalment cremarà un cop ja no sigui útil. La cadira també evoca una actitud meditativa i de pensament, com passa a *Núvol i cadira* (1990), l'escultura que corona l'edifici de la Fundació.

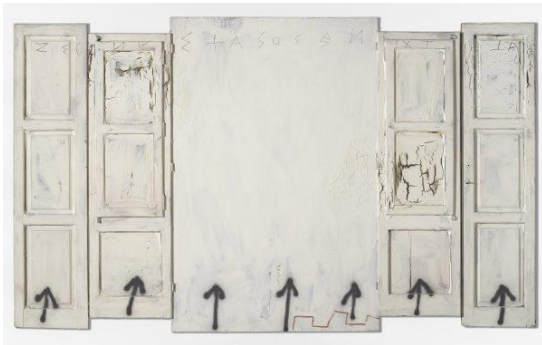

23
ANTONI TÀPIES
Marró i blanc amb graffiti, 1985
Pintura sobre fusta
275 × 250 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

La iconografia de Tàpies està construïda per un nombre d'imatges relativament limitat que repeteix al llarg de tota la seva trajectòria artística. Sovint aquestes imatges són extrems del seu entorn immediat, com ara un llit o una porta. En part, això es deu al fet que els objectes de la vida quotidiana són els més fàcils de tenir, però també obeeix a la voluntat de magnificar el que és petit i insignificant. El llit és el lloc on naixem i morim, i sovint és el lloc de l'acte sexual. És una imatge que al·ludeix, doncs, a la vida i a la mort.

24
ANTONI TÀPIES
Blanc, negre i vernís, 1985
 Pintura i vernís sobre tela
 170,5 × 200 cm
 Col·lecció particular Barcelona

25
ANTONI TÀPIES
Portes i fletxes, 1987
 Pintura, vernís i assemblatge sobre tela
 195,5 × 330 cm
 Col·lecció particular, Barcelona

Tàpies explicava el significat del motiu de la porta, que és força recurrent en la seva obra, d'aquesta manera: "Algunes de les meves imatges tenen la voluntat d'expressar una aproximació al misteri de

l'existència. Per fer-ho, he utilitzat elements simples: la imatge d'una porta tancada, o una porta entreoberta, o una porta arrencada del marc, o una porta lacerada, plena de rascades, com si algú l'hagués volgut obrir i no hagués pogut" (Manuel J. Borja-Villel, "Converses amb Antoni Tàpies, 1985-1991", *Tàpies. Comunicació sobre el mur*. Barcelona: Fundació Antoni Tàpies; València: IVAM Centre Julio González, 1992).

26
ANTONI TÀPIES
Concert, 1985
 Pintura sobre paper de diari encolat sobre tela
 225 × 300 cm
 Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

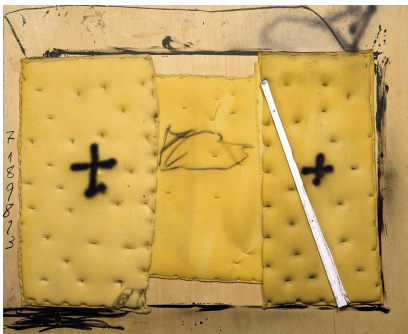
La música va ser una influència important per Tàpies, i n'escoltava sovint, especialment les grans figures del romanticisme: Beethoven, Schubert, Wagner, Bruckner, Brahms. També compositors més moderns com ara Mahler,

Schönberg, Webern. Així mateix li va interessar molt la música concreta i electrònica, sobretot la primera, perquè utilitzava materials de la vida corrent.

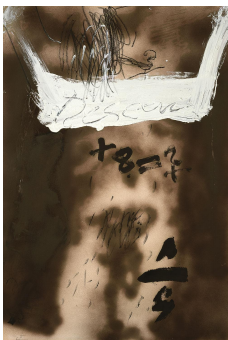

27
ANTONI TÀPIES
Oval negre i vernís, 1985
Pintura i vernís sobre fusta
170 x 195 cm
Col·lecció particular, Barcelona

Per Tàpies, l'escala és una imatge que connecta dos mons o dues realitats: la de la vida corrent, que percebem a través dels sentits i de la raó, i la que ens arriba a través dels somnis o d'alguns símbols. L'escala permet transitar entre aquestes dues realitats.

28
ANTONI TÀPIES
Capitonat, 1986
Procediment mixt sobre fusta
130 x 162 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

29
ANTONI TÀPIES
Vertical amb signes negres, 1987
Pintura i llapis sobre paper
120 x 80,5 cm
Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

30
ANTONI TÀPIES
Cames rosades, 1988
Procediment mixt sobre tela
130 x 162 cm
Col·lecció particular, Barcelona

31

ANTONI TÀPIES

Díptic de vernís, 1984

Pintura i vernís sobre tela

220 × 542 cm

Fundació Antoni Tàpies, Barcelona

En aquesta obra la taca de vernís ha pres la forma d'un cos amb les cames obertes cap a l'espectador i mostra el que pot ser un sexe femení o bé un anus. Una creu invertida a la part inferior sembla que és a punt de penetrar-lo, de manera que la creu adquireix un caràcter fàl·lic. S'hi retroba la imatge del peu en la seva representació icònica, la silueta de l'empremta i el mitjó.

Film

DANIEL HERNÁNDEZ

Alfabet Tàpies

Producció: ALEA docs & films, BCNmultimedia, TVC

Any: 2004

Durada: 52'

Idioma: català

Subtitulada castellà, anglès i francès consecutivament

Activitats al voltant de l'exposició *L'adob que fecunda la terra. Tàpies (1958-1988)*

El programa d'activitats al voltant de l'exposició d'obres d'Antoni Tàpies inclou:

-Les visites dinamitzades dirigides a públic escolar **Des de Tàpies i Cartografia Tàpies**, i una **visita per a docents** el 13 d'octubre.

-Com ja és habitual, cada dissabte oferim la visita **Aproximacions**, que presenta les exposicions en curs amb una introducció a la història de l'edifici.

-En el marc de l'exposició *L'adob que fecunda la terra. Tàpies (1958-1988)* col·laborem amb La Pedrera - Casa Milà amb les activitats **Pintura lligada. Visita dialogada amb vermut i Art Altre: noves músiques per a una nova pintura**, una intervenció musical a càrrec dels alumnes de l'ESMUC.

-Una altra col·laboració a destacar és el **club de lectura** amb llibreries del barri al voltant de tres novel·les que tracten alguns temes vinculats al context històric, social i cultural en què foren creades les obres de les exposicions.

-En el marc de la nova exposició de Tàpies, estrenarem una **activitat familiar** pensada per infants de tres a sis anys.

-Per acabar, els diumenges 23 d'octubre, i el 6, 13 i 20 de novembre al migdia, tindran lloc els **Vermuts de tardor**, amb una visita a les exposicions que conclou amb un aperitiu a la terrassa del museu.

Consulteu el programa d'activitats al voltant de l'exposició a través del web www.fundaciotapies.org.

Material gràfic per a la premsa

S'accedeix a l'apartat de premsa del web de la Fundació Antoni Tàpies mitjançant el menú que es troba al marge superior de la pantalla, sota el logotip de la Fundació, a la secció 'Museu i Biblioteca'. A l'apartat 'Premsa' trobareu el dossier i les imatges per a la premsa.

Patrocinadors, productors i col·laboradors

Patrocinadors institucionals

Col·laboradors

